

Osnova předmětu Základy speciální pedagogiky

Specifické poruchy učení

Úvod a základní terminologie

- Definice specifických poruch učení
- Nespecifické poruchy učení
- Didaktogenní poruchy učení
- Neverbální poruchy učení

Základní pojmy předmětu:

- Dyslexie
 - Bakkerova klasifikace dyslexie: Pravo/Levohemisférová dyslexie
- Dysgrafie
- Dysortografie
- Dyskalkulie
- Dyspinxie
- Dymúzie
- Dyspraxie
- Lehká mozková dysfunkce
- ADHD – Porucha pozornosti s hyperaktivitou
- ADD – Porucha pozornosti
- ODD – Porucha opozičního vzdoru

Etiologie vzniku SPU

O. Kučera

- Lehká mozková dysfunkce
- Dědičnost
- Hereditárně – encefalopatické příčiny
- Neurotická nebo nejasná etiologie

Novodobé teorie

- Biologicko – medicínská rovina
 - Genetické pojetí
 - Neurologické pojetí (stavba CNS)
 - Mozečkový deficit
- Kognitivní rovina
 - Fonologický deficit
 - Deficit v automatizaci
 - Deficity v oblasti paměti
- Sociální rovina
 - Vnější příčina SPU

Předškolní věk a dílčí funkce

Rizikové projevy v předškolním věku = Deficity dílčích funkcí

Screening SPU = vyhledávání rizikových dětí náchylných ke vzniku SPU

Deficity dílčích funkcí (B. Sindelarová)

- Diferenciace figury a pozadí
- Schopnost optické a akustické diference
- Intermodální kódování
- Schopnost optické, akustické a intermodální krátkodobé a dlouhodobé paměti
- Schopnost seriality a anticipace
- Orientace na vlastní těle, pravolevá orientace, prostorová orientace

Testy a preventivní programy

- Prediktivní baterie testů (Lazarová, B.)
- Sheffieldský screeningový test diagnostiky dyslexie (Zelinková, O.)
- Škála rizika dyslexie (Bognadowicz, M.)
- Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky (Kucharská, A., Švancarová, D.)
- Předcházíme poruchám učení (Sindelarová, B.)

Depistáž a diagnostiky SPU

Depistáž = vyhledávání žáků s SPU (zejména 1., 2. stupeň ZŠ)

Základní diagnostika: Pedagogicko psychologická poradna

Speciálně pedagogické centrum (v případě kombinace obtíží)

Dys centrum (zpoplatněno)

Třístupňový model podpory žáka

- Individualizovaná pomoc učitele
- Plán pedagogické podpory
- Specializovaná intervence na odborném pracovišti, individuální vzdělávací program

Explorace v běžné třídě = Školní dotazník (podklad pro komplexní diagnostiku)

Diagnostika SPU (zejména PPP)

- Anamnéza rodinná, anamnéza osobní a anamnéza prostředí
- Oblasti:
 - Vyšetření výkonu čtení.
 - Úroveň písemného projevu.
 - Úroveň matematických schopností.
 - Poruchy sluchového vnímání.
 - Poruchy zrakového vnímání.
 - Vyšetření laterality.
 - Poruchy vnímání prostorové orientace.
 - Vyšetření představy prostoru.
 - Vnímání časové posloupnosti.

Legislativní normy a poradenství

- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů (č. 116/2011 Sb.)

- Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných ve znění pozdějších předpisů (č.147/2011 Sb.)

Podpora žáků s SPU ve školním prostředí

- Výchovný poradce
- Školní speciální pedagog
- Školní psycholog

Pedagogicko psychologická poradna

Dys centrum

Specifika ve vzdělávání žáků s SPU na základní škole

Formy vzdělávání žáků s SPU na ZŠ

- Podpora v rámci vyučování učitelem kmenové třídy (integrace žáků s SPU)
- Individuální podpora učitelem – dys kroužky
- Skupiny individuální podpory na základních školách – pro vybrané předměty
- Speciální třídy pro žáky s SPU
- Základní škola pro žáky s SPU
- Třídy při dětských psychiatrických léčebnách
- Individuální a skupinová podpora v pedagogicko-psychologické poradně

Individuální vzdělávací plán (v. č. 73/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

Obecné zásady práce s žáky s SPU ve třídě = doporučení úprav, postupů, metod práce s žáky s SPU

Specifické poruchy učení na 2. stupni základní školy

Dospívající žáci s SPU

- Vývoj psychiky žáka v pubertě a adolescenci
- Vliv rozdílného kulturního prostředí
- Pasivní učení
- Nízké sebevědomí

- Sociální obtíže a problémy v chování
- Poruchy pozornosti
- Nedostatek motivace

Specifický logopedický nález

- Specifické asimilace
- Artikulační neobratnost

Výuka cizího jazyka žáka s SPU

- Ne vždy má žák s SPU obtíže při osvojování cizího jazyka
- Výběr jazyka je individuální, ovlivňuje jej také typ dyslexie
 - Němčina problematické členy podstatných jmen, složená slova
 - V angličtině zvuková a grafická stránka jazyka

Hodnocení žáka s SPU

- Přihlédnutí k obtížím

Vzdělávání žáků s SPU na střední škole

Vzdělávání žáků s SPU v rámci terciárního vzdělávání

Faktory ovlivňující edukaci žáků s SPU

Deficity v sociálních dovednostech

- Nízká úroveň sociální percepce
- Nedostatek soudnosti
- Obtíže v odhadování citů druhých
- Obtíže v sociální a získávání přátel

Emocionální obtíže žáků s SPU

- Nízké sebevědomí/sebehodnocení
- Úzkost
- Úroveň resilience

Výchovný styl rodiny

Styly učení

Stimulace dílčích funkcí

Zraková percepce

- Rozlišování barev a tvarů
- Zraková diferenciac
- Zraková analýza a syntéza
- Zraková paměť
- Rozlišování figury a pozadí
- Rozlišování reverzních figur
- Cvičení očních pohybů
- Postřehování, zvětšování rozsahu fixací

Sluchová percepce

- Nácvik naslouchání
- Nácvik sluchové paměti
- Cvičení sluchové diferenciac (sluchového rozlišování)
- Cvičení sluchové analýzy a syntézy
- Vnímání a reprodukce rytmů

Orientace v prostou, pravolevá orientace

Komunikační dovednosti

Reedukace specifických poruch učení

Dyslexie

Reedukace zaměřena na:

Technika čtení, dekódování

- Zrakoprostorová identifikace písmen,
- Spojení hláska - písmeno,
- Spojování písmen do slabik,
- Čtení slov se zvyšující se náročností hláskové stavby,
- Čtení vět, souvislého textu.

Porozumění

- Porozumění izolovaným výrazům,
- Mechanické porozumění na základě paměti,

- Porozumění na základě pochopení souvislostí.

Základní techniky reedukace dyslexie

1. Metoda obtahování.
2. Metoda Fernaldové.
3. Metoda postřehování.
4. Čtení se záložkou (okénkem).
5. Čtení v duetu.
6. Metoda vyhledávání chyb.
7. Metoda dublového čtení.
8. Nácvik dlouhých a krátkých samohlásek.
9. Metoda globálního čtení.

Dysgrafie

- Porucha tahu
- Porucha vztahu
- Porucha tvarů

Dysortografie

- Reedukace specifických dysortografických chyb
 - Rozlišování měkkých a tvrdých slabik
 - Rozlišování dlouhých a krátkých samohlásek
 - Rozlišování sykavek (c,s,z/č,š,ž)
 - Záměny písmen, chyby ve výslovnosti
- Reedukace osvojení a aplikace gramatických pravidel

Dyskalkulie

- Předčíselné představy – obrazce, plocha
- Číselné představy
- Základní početní operace

Zásady reedukace

- Nutný komplexní pohled na žáka a jeho situaci (komplexní diagnostika)
- Vhodná obtížnost úkolů – odpovídající možnostem dítěte
- Žák MUSÍ zažít úspěch v činnosti, kde selhávalo
- Postup po malých krůčcích (umožňuje častěji zažít úspěch)
- Pravidelná systematická strukturovaná práce
- Reedukace musí být prováděna s porozuměním – žák musí chápat, proč danou činnost dělá
- Denní nácvik – krátký, intenzivní (10 min ml.škol.věk, u starších dle možností)
- Prostředí bez rušivých vlivů
- Základem úspěchu je automatizace činností
- Přirozené metody a techniky práce